

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta

Päätöspäivämäärä 11.09.2024 § 64

Lahden kaupunki, Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta, 11.09.2024

§ 64

Lahden kaupungin lähidemokratiamallin arvioinnin tulokset 2024 ja muutosesitys kumppanuuspöytien toimintamallin rakenteisiin

3883/00.01.02.05/2024

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Osallisuuskoordinaattori Tia Mäkinen, p. 044 769 8695

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta tarkasti pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Esittelijä

Sivistysjohtaja Granqvist Tiina

Päätösehdotus

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta merkitsee tiedoksi kumppanuuspöytien toiminnan arvioinnin tulokset. Samalla hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle, että valtuusto päättää tehdä nykyiseen lähidemokratiamallin toimintarakenteeseen seuraavalle toimintakaudelle (2025–2027) perusteluosan mukaiset muutokset:

1. Suuralueet

Keskusta-alueeseen liitetään Teivaan satama-alue ja Ankkurin alue, joka rajautuu Niemenkatuun, Lahdenkatu/Saimaankatuun ja pohjoispuolella Ruoriniemenkatuun.

2. Jäsenmäärät ja -rakenne, varajäsenjärjestelmä

Avoimella hakumenettelyllä valitaan 20 jäsentä per pöytä ilman varajäsenjärjestelmää.

3. Luottamushenkilöpaikat

Kaupungin luottamushenkilöille ei ole ns. määräpaikkoja, mutta luottamushenkilöt voivat edelleen hakea jäsenyyttä asuinalueensa toimikunnasta.

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Käsittely

Lautakunnan 2. varapuheenjohtaja Marko Lindqvist ja varajäsen Sara Etola ilmoittivat olevansa esteellisiä. Esteellisyys todettiin hallintolain 28 § 1 momentin 5 kohdan perusteella. Lindqvist ja Etola poistuivat asian käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi.

Perusteluosa

Kunnan tehtävä on edistää kunnan asukkaiden hyvinvointia (Kuntalaki 1 §) ja asukkaiden hyvinvoinnin edistämisen on oltava päämäärän kunnan kaikessa toiminnassa. Kunnanvaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista esimerkiksi järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun (Kuntalaki 5 luku 22 §).

Kaupunki kehitti vuonna 2020 osallisuus- ja lähidemokratiamalliaan ja päätti vahvistaa asukkaiden ja toimijoiden osallisuutta, sillä osallisuus on yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin perusta. Osallisuusmallilla vahvistettiin myös kaupunkitasoista osallisuus- ja lähidemokratiatyötä, laajennettiin lähidemokratiaa kaupunkitasoiseksi sekä linjattiin kaupungin osallisuustoimintaa ja sen arviointia. Kaupunki halusi vahvistaa myös

kumppanuutta eri toimijoiden ja asukkaiden kanssa alueellisessa kehittämisessä sekä vahvistaa yhdistysyhteistyötä.

Kaupunginvaltuusto päätti (9.11.2020 91 §) neljän kumppanuuspöydän (toimikuntien) perustamisesta suuralueille sivistyksen palvelualueita mukaillen sekä päätti tehtävistä ja reunaehdoista. Toimikunnat eivät ole päätösvaltaisia, mutta niillä on toimintarahaa paikallis- ja asukastoiminnan tukemiseen.

Kumppanuuspöydät perustuvat vastavuoroiseen ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen sekä tiiviiseen yhteistyöhön. Pöydät tukevat perinteistä päätöksentekoa ja toiminta on epäpoliittista.

Kumppanuuspöytien tehtävät ja jäsenistöt

Kumppanuuspöytien toiminnan tarkoituksena on kehittää tiiviissä yhteistyössä alueella toimivien yhteisöjen, toimijoiden, kuntalaisten ja kaupunkiorganisaation kanssa asukkaiden hyvinvointia ja alueiden elinvoimaa sekä edistää paikallista toimintaa, yhteistyötä, osallisuutta ja vuorovaikutusta.

Kumppanuuspöytien tehtävänä on:

- 1) antaa lausuntonsa tai kannanottonsa eri hallintokuntien tekemistä toimialueita koskevista merkittävistä suunnitelmista,
- 2) käydä vuoropuhelua ja osallistua esimerkiksi toimialueiden palveluiden kehittämiseen, ideointiin, määrärahojen kohdentamiseen, säästökohteiden valintaan ja päätöksentekoon kaupungin taloutta koskien yhdessä eri hallintokuntien sekä kaupungin yksiköiden kanssa,

3) järjestää ja mahdollistaa paikallisia asukastilaisuuksia, kansalaisten kuulemistilaisuuksia ja foorumeita toimialueellaan yhdessä kaupunkiorganisaation kanssa,

4) tehdä esityksiä kaupunginhallitukselle ja lautakunnille toimialueensa palvelujen toimivuuden, saatavuuden ja laadun kehittämiseksi,

5) edistää toimialueiden yhteisöllisyyttä, viihtyisyyttä, alueellista kehittämistä ja kulttuuria.

Kaupunginvaltuusto päätti lisäksi seuraavista reunaehdoista:

- kumppanuuspöydät rakennetaan esityksen mukaisesti kutsumalla kumppaneita alueella toimivista yhdistyksistä, järjestöistä, oppilaitoksista, yrityksistä, seurakunnista ja asukkaista,
- asukkaille ja toimijoille avataan mahdollisuus esittää halukkuutensa kumppanuuspöydän jäseneksi avoimella haulla,
- kumppanuuspöydät ja niiden jäsenistöt asetetaan kaupunginhallituksessa kahdeksi vuodeksi kerrallaan,
- kumppanuuspöytien jäsenistöt valitsevat keskuudestaan puheenjohtajat toimikaudeksi,
- kumppanuuspöytien poliittinen edustus perustuu vapaaehtoisuuteen siten, että luottamushenkilöt voivat ilmoittaa halukkuutensa jäsenyyteen asuinalueensa toimikuntaan,
- kumppanuuspöytiin voidaan valita vähintään 10 ja enintään 15 jäsentä ja varajäsentä

- kumppanuuspöytiin tulee varata kaksi määräpaikkaa kaupungin luottamushenkilöille sekä kokoonpanossa on huomioitava mahdollisimman hyvin tasapuolisuus ja edustavuus,
- kaupunginhallitus päättää jäsenistöt, tarkemmat tehtävät ja kumppanuuspöytien toimivallan asettaessaan toimikunnat.

Kaupunginhallitus asetti toimikunnat jäsenistöineen (23.8.2021 § 300) ensimmäiselle kaksivuotiskaudelle sekä toiselle toimikaudelle (5.6.2023 § 209) valtuuston päättämien reunaehtojen mukaisesti, jotka määrittivät lähidemokratiamallin rakenteen. Lahden kumppanuuspöytien toiminta kuitenkin käynnistyi suunniteltua myöhemmin syksyllä 2021.

Kumppanuuspöytätoimintamallin kokonaisarviointi

Ensimmäinen toimintakausi 2021–2023 ja nykyinen toimintakausi 2023–2025 ovat olleet uuden toimintatavan käynnistämistä, juurruttamista sekä Kerro Pois! –vuorovaikutusmallin kokeilua eri muodoissa asuinalueilla ja tapahtumissa. Kumppanuuspöydät ja alueet ovat erilaisia, ja niiden tarpeet ja toimintakulttuurit vaihtelevat. Yhteistyö on ollut tärkeää ja välttämätöntä kaupungin kehittämiseksi niin alueellisesti kuin kaupunkiorganisaation kanssa. Henkilöstökyselyn perusteella paikallistiedon saaminen suunnittelun tueksi on ollut ensiarvoisen tärkeää. Toimintamalli on tuonut toivottua ketteryyttä, joustavuutta ja pöydät ovat saaneet lyhyessä ajassa paljon aikaan. Lisäksi kumppanuuspöytien toiminta on ollut aktiivista alueilla.

Osallisuus ja hyvinvointipalveluiden henkilöstöstä on osoitettu jokaiselle kumppanuuspöydälle koordinaattori. Yksi koordinaattoreista on toiminut määräaikaisena kumppanuuspöydän toimintakauden 2023–2025 ajan. Jatkokausi 2025–2027 edellyttää määräaikaisen koordinaattorin tehtävän

jatkumista seuraavan toimintakauden ajan. Tämä ei kuitenkaan aiheuta lisäkustannuksia palveluyksikölle.

Lahden kaupunki toteutti vuonna 2023 kaupungin osallisuustoiminnan arviointitutkimuksen. Helsingin yliopiston tutkija Mikko Rask kommentoi myös kumppanuuspöytien toimintaa. Osallisuustoiminnan arviointiraportti on luettavissa kaupungin verkkosivuilla: lahti.fi/tiedostot/lahden-osallisuustoiminnan-arviointiraportti-2023/

Kevään 2024 aikana Lahden lähidemokratiamallia on arvioitu kaupungin toteuttamana ja näkemyksiä on saatu laajasti eri kohderyhmistä vajaan kahden toimintakauden perusteella. Tämän esityksen perusteena olevat aineistot ja kyselyiden tulokset on toimitettu kokouksen oheismateriaaleihin. Liitteenä on Lähidemokratiamallin arvioinnin tulosten johtopäätökset vuodelta 2024.

Toimintamallin rakenteet ja muutosehdotukset

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan näkemystä toivotaan ennen kuin reunaehtoihin kohdentuva muutosesitys viedään kaupunginvaltuustolle. Toimintamallin rakenteisiin ja reunaehtoihin esitetään seuraavat muutokset perusteluineen:

1. suuralueet ja kumppanuuspöytien määrä

Esitetään, että keskusta-alueeseen liitetään Teivaan satama-alue ja Ankkurin alue, joka rajautuu Niemenkatuun, Lahdenkatu/Saimaankatuun ja pohjoispuolella Ruoriniemenkatuun. Muutosesitys kartta-alueeseen on liitteenä. Perusteluina ovat molempien alueiden ja ydinkeskustan kulkuyhteys sekä luontainen palveluiden ja toiminnan tuottaminen osana keskustan toimintaa. Muutosta on myös toivottu kyselyiden ja asukaspalautteen perusteella.

Ei esitetä muita muutoksia suuraluejakoihin, sillä jokainen alue on monimuotoinen ja jäsenistöjen on mahdollista toimia nykyisillä alueilla. Lisäksi alueet ovat hyvin erilaisia, joten paikallistoiminnan ja näkökulman saamisen kannalta toiminta on helpommin koordinoitavissa nykyisellä määrällä. Myöskään taloudellisista ja henkilöstöressursseista ei voida lisätä suuralueita tai pöytien määriä. Alueellinen paikallistuntemuksen saaminen, paikallisidentiteetin ja yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä toiminnan tarkoitus mahdollistuu nykyisellä suuraluejaolla.

Esitetään, että ei muutosta kumppanuuspöytien määrään.

2. jäsenmäärät ja -rakenne, varajäsenjärjestelmä

Esitetään valittavaksi avoimella hakumenettelyllä 20 jäsentä per pöytä ilman varajäsenjärjestelmää. Muutoksella halutaan saada monipuolinen, aktiivinen jäsenistö, sitouttaa paremmin jäseniä sekä tehdään kustannussäästöjä. Lähidemokratiassa kaikki edustavat eri asuinalueita ja toimijoita, ja sen vuoksi saadaan laajaa näkökulmaa. Edustuspaikat ovat tasavertaisia. Varajäsenjärjestelmälle ei ole tarvetta, koska ei ole edustuksellisia, poliittisia jäsenpaikkoja. Tällä muutoksella ei heikennetä demokratiaa vaan haetaan sitoutuneita ja aktiivisia kaupunkilaisia toimintaan. Edelleen tarjotaan nykyisille kumppanuuspöytien edustajille mahdollisuutta hakea jatkokaudelle ja varataan paikkoja enintään puolet jäsenistöistä.

3. luottamushenkilöpaikat

Esitetään, että kaupungin luottamushenkilöille ei ole ns. määräpaikkoja, mutta luottamushenkilöt voivat edelleen hakea jäsenyyttä asuinalueensa toimikunnasta. Jäsenyys perustuu vapaaehtoisuuteen.

Kumppanuuspöytien itsearviointissa pidetään tärkeänä kumppanuutta ja vuoropuhelua päättäjien sekä nuorisovaltuuston kanssa. Suora

paikallisdemokratia ei ole poliittista toimintaa, joten määräpaikkoja ei nähdä toiminnan luonteen kannalta välttämättöminä.

Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päättää osaltaan esityksen puoltamisesta kaupunginvaltuustolle. Muihin kaupunginvaltuuston päättämiin reunaehtoihin ei esitetä muutoksia.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Lautakunta: KH

Kh: KV

Kv: ote tiedoksi: Pia Haverinen, Maikki Suhonen, Heikki Turunen, Sanna Virta, Lahden kumppanuuspöydät